

Lausunto

09.11.2021

Asia: VN/21126/2021

Hallituksen esitysluonnos työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain voimassaolossäännöksen ja lain siirtymäsäännöksen muuttamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta ja täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kokkolan kaupunginhallitus 8.11.2021 / §529

Kokeilulain myötä kunnille annettiin vahvaa signaalia uudistamisen mahdollisuudesta ja kuntia on kannustettu luomaan uusia palveluita ja toimintamalleja. Näistä lähtökohdista käsin moni kunta hakeutui kokeiluun, kun koki, että sillä olisi paljon annettavaa työllistämistehtävän kautta kuntalaisilleen. Samalla toimeksiannolla se voisi houkutella osaavaa työvoimaa dynaamisilla, innovatiivisilla ja integroivilla työllisyydenhoidon palveluilla hyödyntäen valtion laajaa osaamista ja palveluvalikoimaa ko. tehtävässä.

Mitä pidemmälle kokeilu on edennyt, sitä hankalammaksi palveluintegraation ja innovaatioiden toteuttaminen on muodostunut. Pohjoismaisen työnhaun palvelumallin työllisyysvaikutukset tulisivat todennäköisesti olemaan pienemmät, kuin henkilökohtaisella omavalmentaja-mallilla toteutettu toimintatapa, jonka seurauksena usea kokeilualue pohtii kuinka sitä voi enää toteuttaa. Alkupalveluihin haetaan lisäresursseja, mikä sirpaloi entisestään asiakkaan polkua, kun vain yksittäisen mallin vuoksi palkataan etukehä suorittamaan lakia, eikä palvelemaan asiakasta yksilöllisesti alusta loppuun saakka saman omavalmentajan turvin. Työllisyysvaikutusten arvioinnissa olisi pitänyt käyttää hyväksi kaikkia niitä toimintamalleja, joilla on ollut aitoa työllisyysvaikutusta. Monet ESR-hankkeet tai typo-avustukset ovat kehittäneet vaikuttavia ja tehokkaita työllisyydenhoidon malleja, joiden työllisyysvaikutukset paljon tukea työllistymispoluillaan vaativien asiakkaiden kohdalla ovat merkittävät. Kokeilun kohderyhmä tulisi siten huomioida laskelmissa kokonaisvaltaisesti ja omavalmentajuutta tulisi tukea.

Lain valmistelutekstissä on tuotu esille, etteivät kuntien kustannukset tulisi lisääntymään ja edelleen sitoutuminen 15% työmarkkinatuen kuntaosuuksiin on kuntien antama panos ja valtionosuusjärjestelmä turvaa toimintaa. Mutta onko jo selvää, millaiset kustannukset siirtyvästä Te-henkilöstöstä kunnille on tulossa vuoden 2024 jälkeen? Entä miten kunnan työmarkkinatuen kuntaosuudet käyttäytyvät, kun esimerkiksi valtakunnallisesti toiseksi eniten käytetty palvelu – kuntouttava työtoiminta – ei poistaisikaan asiakkaita kunnan maksuosuuslistalta? Miksi kuntoutuksen työkaluna käytetty palvelu nähdään rangaistavana, eikä sen sisällölle haeta rohkeaa lainsäädännöllistä palvelumuotoilua yhteistyössä esimerkiksi oppilaitosten/koulutuksenjärjestäjien, osatyökykyisten pilottien kanssa tai kuntoutuspalvelujen ja päihdepalveluiden kanssa? Entä kuuluuko sosiaali- ja terveystalouden piirissä olevista työttömistä kulu kunnalle vai hyvinvointialueelle? Kulun ei kuuluisi olla kunnalla, jos työkalut ja vaikuttamismahdollisuudet ovat hyvinvointialueella. Mikä on ajateltu työkaluksi pitkäaikaistyöttömyyteen kunnille, kun kuntakokeilussa vaikuttavuutta haetaan myös heidän poluilleen? On kuitenkin puhuttu ”kuntien kannusteista järjestää palveluja myös heikommassa työmarkkina-asemassa oleville.”

Uusien työllisyystehtävien osalta tulee olla selkeät askelmerkit ja esimerkkilaskelmat siitä, mitä uusi työllisyshoidon tehtävä tulee kunnille maksamaan. Kuntien tulee saada lisäohjeistusta kokonaistalousarvion suunnitteluun ja kokeilulain mukaisten tehtävien hoitamiseen. Kuntia kannustetaan uusien tehtäväkokonaisuuksien kautta lisäämään resursseja ja on ilmiselvää, että ilman riittävää resurssointia valmistelutyötä, hallintoa tai operatiivista työtä on mahdotonta toteuttaa lain edellyttämällä tavalla. Mutta tärkeää on huomioida myös se, että rekrytointien kokonaistilannekuva on selvää. Jos TE-taustaisille on luvattu siirtyminen vanhoina työntekijöinä, kunnilla tulee olla tieto annetuista lupauksista ja kustannuksista. Epäselvää on myös se, miten TE-palvelut 2024 integroidaan osaksi kuntien organisaatiota ja miksi rakennetaan koko ajan rinnan kahta organisaatiota, joiden organisaatiorakenteet eivät keskustele keskenään? Ministeriöiden pitäisi tukea synkronointia jo nyt hyvissä ajoin.

Tällä hetkellä moni kokeilualue luo infraa hyvin kirjavasti ja moniin asioihin tarvittaisiin selkeää toimintatapaehdotusta ja yhtenäistä linjaa. Esimerkiksi yhteistoimintaneuvottelujen osalta syksyllä 2022 tulisi olla juridista ohjausta saatavilla siitä, mitä tehtäviä ja resursseja siirtyy, millä aikataululla ja miten organisatorisesti ne olisivat kustannustehokkaita hoitaa. Tästä pitää käydä yhteistä keskustelua ja osallistaa kuntia pohtimaan tätä, koska kunnissa on paras asiantuntemus siitä, miten tehtävät tulee hoidettua resurssiviisaasti ja kustannustehokkaasti. Iso kuva tulee sanoittaa pikimmiten, jotta kuntien vahva pohjatyö uudelle tehtävälle voidaan toteuttaa. Sen lisäksi tieto- ja toiminnanohjausjärjestelmät tulee rakentaa ja koordinoita valtakunnallisella tasolla, jotta asiakkaiden, että kuntien yhdenvertaisuus näiden yhteydessä taataan. Kuntia tulisi myös informoida hyvissä ajoin, mikäli tarvitaan uusia tietojärjestelmiä yms.

Tärkeää olisi huomioida myös se, että kun yhteistoiminta-alueita ollaan luomassa niin mistä vastaa yksittäinen kunta ja mistä järjestämisalue. Kaikkienensa kunnat tarvitsevat laaja-alaista neuvontaa, ohjausta ja tukea uusien tehtävien äärellä sekä ohjausta hallinnon rakentamiseen (sisältäen resurssit ja tietojärjestelmät), talousarvioiden kokonaissuunnitteluun, että juridisiin näkökulmiin muutoksessa.

Järvenpää Jussi
Kokkolan kaupunki, kaupunginkanslia - Sanna-Mari Levijoki, Kokkolan
seudun työllisyyden kuntakokeilu